

Ranska

Erikoistuomioistuimet - Ranska

Tässä osassa esitetään yleiskatsaus Ranskan perustuslakituomioistuihin ja hallinnollisiin tuomioistuihin.

Perustuslakineuvosto

Ranskan viidennen tasavallan perustuslaissa 4. lokakuuta 1958 perustettu **perustuslakineuvosto** (*Conseil constitutionnel*) ei ole minkään yleisen tai hallinnollisen tuomioistuinhierarkian kattoelin. Tässä mielessä se ei ole **korkein oikeus**.

Perustuslakineuvostossa on **yhdeksän jäsentä**, ja sen jäsenet vaihtuvat kolmen vuoden välein kolmen ryhmässä. Jäsenet nimitetään **yhdeksäksi vuodeksi kerrallaan, eikä heitä voida nimittää uudelleen**. Nimittäjinä ovat Ranskan tasavallan presidentti ja parlamentin kummankin huoneen (senaatin ja kansalliskokouksen) puhemiehet. **Entiset tasavallan presidentit** ovat viran puolesta elinikäisiä jäseniä perustuslakineuvostossa, paitsi jos muu heidän harjoittamansa tehtävä jäävää heidät neuvoston jäsenen tehtävästä, jolloin he eivät osallistu kokouksiin.

Tasavallan presidentti nimeää **perustuslakineuvoston puheenjohtajan** sen jäsenten keskuudesta.

Perustuslakineuvoston jäsenyydelle ei ole asetettu **ikää tai ammattia koskevia ehtoja**. Neuvoksen tehtävässä **ei voi toimia** hallituksen tai talous- ja sosiaalineuvoston jäsen eikä vaaleissa valittu luottamushenkilö. Lisäksi jäsenistöä koskevat samat ammatilliset jääviyssäännöt kuin parlamentin jäseniä.

Perustuslakineuvosto on **pysyvä elin**, ja se istuu sille osoitettujen kanteiden perusteella. Se kokoontuu ja tekee päätöksensä yksinomaan **täysistunnossa**. Asian käsittelyn ja ratkaisun edellytyksenä on neuvoston **päätösvaltaisuus**, joka saavutetaan, kun paikalla on **seitsemän tuomaria**. Puheenjohtajan ääni ratkaisee äänten jakautuessa tasan. Eriäviä mielipiteitä ei voi esittää. Istuntojen ja täysistunnon keskustelut sekä äänestykset **eivät ole julkisia eikä niitä julkisteta**.

Perustuslakineuvoston **menettely on kirjallinen ja kontradiktorinen**. Vaalia koskevan riidan yhteydessä asianosaiset voivat kuitenkin vaatia kuulemistaan. Käsiteltäessä perustuslaillisuutta koskevia ensisijaisia kysymyksiä osapuolia tai niiden edustajia kuitenkin kuullaan istunnossa.

Perustuslakineuvoston **toimivalta** voidaan jakaa kahteen luokkaan sen mukaan, perustuuko käsiteltävä kanne oikeusnormia vai vaalia tai kansanäänestystä koskevaan kiistaan.

Perustuslakineuvoston toimivalta

Normatiivinen kiista

Ennakolta suoritettava **perustuslaillisuuden valvonta** on harkinnanvarainen tehtävä tavallisten lakien ja kansainvälisten sitoumusten yhteydessä, mutta pakollinen organisten lakien ja parlamentin kamarien työjärjestysten yhteydessä. Sitä voidaan käyttää nostamalla kanne parlamentin äänestyksen jälkeen mutta ennen lain vahvistamista, ennen kansainvälisen sitoumuksen ratifiointia tai vahvistamista tai ennen parlamentin kamarien työjärjestysten voimaantuloa. Harkinnanvaraista valvontaa voidaan soveltaa poliittisen auktoriteetin (tasavallan presidentin, pääministerin, kansalliskokouksen tai senaatin puhemiehen) aloitteesta tai 60 kansalliskokouksen jäsenen tai 60 senaattorin aloitteesta.

Poikkeuksellinen **perustuslaillisuuden valvonta** otettiin käyttöön 1. maaliskuuta 2010 perustuslaillisuutta koskevan ensisijaisesti käsiteltävän kysymyksen myötä. Kyseisestä ajankohdasta lähtien kuka tahansa oikeussubjekti on voinut oikeudenkäynnissä riitauttaa säännöksen perustuslain turvaamien oikeuksien ja vapauksien vastaisena. Perustuslakineuvosto voi ottaa tällaisen kysymyksen käsiteltäväkseen, jos korkein hallinto-oikeus tai kassaatiotuomioistuin siirtää asian sille. Se antaa ratkaisunsa kolmen kuukauden kuluessa.

Perustuslakineuvosto ratkaisee myös **lainsäädäntövaltaa koskevat toimivaltakiistat** joko lainsäädäntömenettelyn aikana, jolloin kanteen nostaa säättämisestä vastaavan kamarin eli kansalliskokouksen tai senaatin puhemies tai hallitus, tai jälkikäteen, jolloin pääministeri voi vaatia lain tasoisen säädöksen muuttamista asetukseksi (*déclassement*).

Vaalit tai kansanäänestystä koskeva kiista

Perustuslakineuvosto päättää **tasavallan presidentin vaalin ja kansanäänestysten järjestämisen laillisuudesta**, ja se myös julistaa niiden tulokset. Perustuslakineuvosto selvittää myös vaalien, vaalikelpoisuusehtojen ja parlamentin jäsenten jääviyden laillisuuden.

Vaalirahoituksen järjestämistä ja valvontaa koskevan lainsäädännön hyväksymisen jälkeen äänestäjille tarjoutunut vireillepanomahdollisuus (muutoksenhaun yhteydessä) on kasvattanut perustuslakineuvoston käsiteltäväksi saatettujen vaaliasioiden määrää huomattavasti parlamenttivaalien ja presidentinvaalien yhteydessä.

Neuvoa-antava toimivalta

Perustuslakineuvosto antaa valtionpäämiehen virallisen pyynnön perusteella lausunnon **perustuslain 16 §:n** käyttöönotosta (**rajoittamattomat valtuudet kriisitilanteessa**) ja jälkikäteen tässä tilanteessa tehdyistä päätöksistä.

Lisäksi hallitus pyytää neuvoston lausuntoa **tasavallan presidentin vaalin ja kansanäänestyksen järjestämistä koskevasta säädöksestä**.

Kaikki päätökset tehdään muodollisesti samalla tavoin:

- sovellettavien säädösten ja menettelyllisten seikkojen hyväksyntä,
- perustelut, jotka esitetään johdanto-osan kohtina, joissa käsitellään oikeudelliset perusteet, luetaan sovellettavat periaatteet ja vastataan kanteeseen,
- lopullinen ratkaisu, joka jakautuu artikloihin ja jossa ilmoitetaan tehty ratkaisu.

Päätökset osoitetaan julkisille viranomaisille ja kaikille hallinto- ja oikeusviranomaisille, ja niiden noudattaminen on pakollista. Niistä **ei voi valittaa**. Oikeusvoima ei perustu yksinomaan säädösosaan vaan myös perusteluihin, jotka ovat säädösosan välttämätön täydennys. Perustuslakineuvoston päätöksiin voi kuitenkin hakea muutosta sisältövirheen korjaamiseksi.

Ennakkovalvonnan perusteella perustuslain vastaiseksi julistettua säännöstä ei saa vahvistaa laiksi eikä soveltaa.

Perustuslaillisuutta koskevan ensisijaisen kysymyksen perusteella perustuslain vastaiseksi julistettu säännös kumotaan perustuslakineuvoston päätöksen julkaisupäivästä alkaen tai kyseisessä päätöksessä vahvistetusta myöhemmästä ajankohdasta alkaen. Perustuslakineuvosto määrittää edellytykset ja rajoitukset, joita noudattaen kumotun säännöksen jo aikaansaamat vaikutukset voidaan kiistää.

Vaalikiistoja koskevien päätösten vaikutukset vaihtelevat äänestyslippujen hylkäämisestä aina koko vaalitoimitusten kumoamiseen, ja niihin voi sisältyä ehdokkaan vaalikelvottomaksi julistaminen ja/tai valitun edustajan viraltapano.

Päätökset **annetaan tiedoksi** asianosaisille ja **julkaistaan Ranskan tasavallan virallisessa lehdessä** varustettuina parlamentin käsiteltäväksi annetun tekstin kera ja hallituksen huomioiden kera, kun kyseessä on ennakkovalvonta.

Kaikki perustuslakineuvoston perustamisesta lähtien tehdyt päätökset ovat saatavissa perustuslakineuvoston internetsivustossa.

Hallintotuomioistuimet

Hallintotuomioistuinten tehtävät

Hallintoa valvovat **hallinnosta riippumattomat hallintotuomioistuimet** (hallintotehtävä ja lainkäyttötehtävä on erotettu toisistaan). Hallintotuomioistuimet ovat erillisiä myös tuomioistuinten toimivallasta (kahtia jaettu lainkäyttö). Myös hallintoelimet voivat suorittaa valvontaa, mutta niidenkin päätöksiä valvotaan oikeudellisesti.

Ensimmäisen oikeusasteen hallintotuomioistuin on yleinen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin. Hallinnollisia erityistuomioistuinta on monenlaisia ja hyvin erilaisia, esimerkiksi

- **taloudellisia asioita käsittelevät tuomioistuimet** (alueelliset tarkastusvirastot ja valtiontalouden tarkastusvirasto),
- **sosiaaliapua käsittelevät tuomioistuimet** (departementtien lautakunnat ja sosiaaliavun keskuslautakunta),
- **kurinpitotuomioistuimet** (budjetti- ja finanssialan kurinpitotuomioistuin, ylin kansallinen tuomarineuvosto, ammattikuntien tuomioistuimet, yliopistojen tuomioistuimet jne.).

Niiden päätöksiin voidaan periaatteessa hakea muutosta **hallinnollisista muutoksenhakutuomioistuimista**, joiden päätökset kuuluvat ylimmällä eli kassaatioasteella **korkeimman hallinto-oikeuden** (*Conseil d'Etat*) alaan. Korkein hallinto-oikeus toimii tehtävässään

kassaatiotuomioistuimen tapaan ainoastaan menettelysääntöjen ja oikeusnormien soveltamisen oikeellisuuden valvojana, kun tuomioistuinten päätöksiä saatetaan sen käsiteltäväksi. Tämän ohella korkein hallinto-oikeus on ainoa oikeusaste tietyissä riita-asioissa, esimerkiksi ministerien säädösten oikeellisuutta selvitettäessä.

Kahden tuomioistuintyyppin väliset **toimivaltakiistat** ratkaisee toimivaltakiistatuomioistuin (*Tribunal des conflits*), joka koostuu yhtä suuresta määrästä kassaatiotuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden jäseniä. Perustuslakineuvosto valvoo, että lait ovat perustuslain mukaisia. Se ei käsittele hallinnon asiakirjoja eikä toimintaa.

Hallintotuomioistuinten sisäinen organisaatio

Hallintotuomioistuimet (joita on 42) ja **hallinto-oikeudelliset muutoksenhakutuomioistuimet** (joita on kahdeksan) on järjestetty **jaostoi**ksi, joiden lukumäärä ja erikoisalat vaihtelevat tuomioistuimen henkilöstömäärän ja johtavan tuomarin päättämän sisäisen organisaation mukaan. Sitä vastoin korkeimmassa hallinto-oikeudessa on vain yksi jaosto (riita-asioiden jaosto), jolla on tuomioistuimen tehtävä (muut ns. hallinnolliset jaostot vastaavat korkeimman hallinto-oikeuden lausunnonantotehtävästä).

Riita-asioiden jaostossa on kymmenen erilaisiin riita-asioihin erikoistunutta alajaostoa. Yleisen oikeuden tuomioita antava kokoonpano koostuu kahdesta alajaostosta (yhdeksästä jäsenestä). Jos asia on hankalampi tai arkaluonteisempi, se voidaan ratkaista täysistunnossa (alajaostojen puheenjohtajien, riita-asioiden jaoston puheenjohtajan ja apulaispuheenjohtajien 17-jäseninen kokous) tai riita-asioiden yleisistunnossa (jaostojen puheenjohtajien 13-jäseninen kokous, jota johtaa korkeimman hallinto-oikeuden varapuheenjohtaja).

Hallintotuomioistuinten jäsenten asema

Hallintotuomioistuinten jäsenet eivät perinteisesti ole Ranskan perustuslaissa tarkoitettuja ”ammattituomareita”, joita ovat ainoastaan oikeuslaitoksen jäsenet. Hallintotuomioistuinten jäsenet ovat yleiseltä asemaltaan virkamieskuntaa. Siksi hallintotuomioistuinten jäseniin sovellettavissa teksteissä ei pitkään aikaan ollut erillisiä sääntöjä verrattuna muihin virkamieskunnan jäseniin. Tilanne kuitenkin muuttui 1980-luvulla, jolloin **hallintotuomioistuinten jäsenten sääntömääräistä riippumattomuutta** vahvistettiin. Nykyään heidät rinnastetaan pääosin ammattituomareihin. Eräissä teksteissä heille annetaankin tosiasiallisesti täydellinen riippumattomuus, jota vahvistetaan kaikilla heidän uraansa koskevilla säännöillä.

Kun oikeuslaitoksen ammattituomarit on koottu yhdeksi ainoaksi tuomarikunnaksi, hallintotuomarit kuuluvat kahteen erilliseen tuomarikuntaan: korkeimman hallinto-oikeuden jäseniin ja toisaalta hallintotuomioistuinten jäseniin ja hallinto-oikeudellisten muutoksenhakutuomioistuinten jäseniin.

Vaikka näihin kahteen ryhmään sovellettavat säännöt sisältyivätkin pitkään erillisiin teksteihin, niin korkeimman hallinto-oikeuden jäseniin kuin hallintotuomioistuinten ja muutoksenhakutuomioistuintenkin jäseniin sovelletaan nyt hallinto-oikeuslain säännöksiä.

Oikeudelliset tietokannat

Ranskassa oikeudellisia tietokantoja voi käyttää internetissä. [Légifrance](#)-verkkosivuilla on

- JADE-tietokannassa korkeimman hallinto-oikeuden ja toimivaltakiistatuomioistuimen päätökset, hallinnollisten muutoksenhakutuomioistuinten päätökset sekä valikoima hallintotuomioistuinten päätöksiä,
- CONSTIT-tietokannassa perustuslakineuvoston päätökset.

Onko näiden tietojen käyttö ilmaista?

Kyllä, tietokannan käyttö on **maksutonta**.

Lyhyt sisältökuvaus

JADE-tietokanta sisältää 230 000 päätöstä ja kasvaa vuodessa 12 000 päätöksellä, ja CONSTIT-tietokanta sisältää 3 500 päätöstä ja kasvaa vuodessa 150 päätöksellä.

Linkkejä

[Tuomioistuinten toimivalta - Ranska](#)

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Päivitetty viimeksi: 17/01/2017